

memorii | jurnale

Petre Solomon s-a născut la 15 februarie 1923 la București. Excluz din învățământul oficial din cauza legilor rasiale, după absolvirea Liceului Comercial Cultura urmează cursurile Colegiului pentru evrei Onescu până în aprilie 1944, când pleacă în Palestina, de unde revine în august 1946. În continuarea studiilor de limbă și literatură engleză, începute în cadrul cursurilor organizate de Universitatea Cambridge la Haifa, își ia licența cu magna cum laude la Facultatea de Litere a Universității din București. Lucrează un timp în redacția editurii Cartea Rusă și apoi a agenției Agerpres, de unde este scos în 1952, după excluderea din partid, din pricina interludiului palestinian. Tot restul vieții a fost liber profesionist.

Membru al Uniunii Scriitorilor după debutul în toamna lui 1944 în revista *Orizont*, a punctat scurgerea anilor cu apariția unor volume de poezie, printre care: *Lumina zilei* (1954), *Drum spre oameni* (1956), *Relief* (1965), *Între foc și cenușă* (1968), *Umbra necesară* (1971), *Exerciții de can-doare* (1974), *Culoarea anotimpurilor* (1977), *Timpul neprobabil* (1985), *Hotarul de hârtie* (1988). Traducător apreciat, a transpus în limba română din operele în versuri ale lui Milton, Shakespeare, Byron, Shelley, Victor Hugo, Baudelaire, Rimbaud (*Integrala poetică* a apărut postum) sau Celan. A publicat numeroase traduceri din proza unor autori ca Balzac, Charles Dickens, Walter Scott, Herman Melville (monumentalul roman *Moby Dick*, *Benito Cereno*, *Cojocelul alb* etc.), Mark Twain (*Aventurile lui Huckleberry Finn*, *Wilson Zvezecul* etc.), Joseph Conrad (*Negrul de pe Narcis*, *Palatul lui Almayer*), Jack London, Joseph Kessel, Ray Bradbury, Graham Greene (9 titluri), Evelyn Waugh (*Declin și prăbușire*) etc. A publicat de asemenea câteva monografii importante despre John Milton, Mark Twain (*Mark Twain sau Aventurile umorului și Mark Twain. La izvoarele fluviului*), Henry James (*Henry James junior*), Arthur Rimbaud (*Rimbaud. O călătorie spre centrul pământului*), Paul Celan (*Paul Celan. Dimensiunea românească*, carte reeditată în franceză într-o formă modificată la editura Climats, în 1991, și într-o nouă ediție românească la editura Art, în 2008). Multe dintre prefețele sale s-au constituit de asemenea în eseuri substanțiale despre o serie de autori, așa cum s-a întâmpnat cu cele referitoare la Henry Fielding, Jack London, Herman Melville, Walter Scott, R.L. Stevenson.

Petre Solomon a primit în 1981 premiul Uniunii Scriitorilor pentru traduceri. A murit la 15 octombrie 1991.

PETRE SOLOMON

UN PERSONAJ
CARE-MI POARTĂ NUMELE

Colaj memorialistic 1923–1947

Ediție îngrijită și note de
Yvonne Hasan

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Oana Bărna
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristian Negoită
DTP: Corina Roncea, Dan Dulgheru

Tipărit la Accent Print – Suceava

© HUMANITAS, 2016

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Solomon, Petre

Un personaj care-mi poartă numele: colaj memorialistic 1923–1947 /

Petre Solomon; ed.: Yvonne Hasad. – Ed. rev. – București: Humanitas, 2016

ISBN 978-973-50-5276-8

I. Hasan, Yvonne (ed.)

821.135.1-94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021 311 23 30 / 0372 189 509

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Textul memoriilor lui Petre Solomon (174 de pagini dactilografiate) se afla pe biroul său în momentul morții autorului (15 octombrie 1991). Șirul evocărilor autobiografice se oprea înainte de plecarea scriitorului în Palestina, în august 1944. Din toate referirile găsite în text, reiese că acesta a fost scris în anii 1975–1976, iar dintr-o notă marginală aflăm că a fost repus pe masa de lucru în 1991. Corecturile din 1991, deși minime, denotă că autorul l-a recitit, că avea intenția să-l reia și că, pentru moment, nu avea modificări esențiale de făcut. Poate că întreruperea din 1976 a intervenit tocmai pentru că Petre Solomon a crezut că nu mai poate înainta scriind despre etapele care au urmat anului 1944 cu aceeași libertate cu care erau întocmite rândurile de până atunci. Poate că tocmai de aceea a considerat în 1991 că a sosit momentul să le reia. Din nefericire însă nu a mai avut răgazul să-și pună în aplicare intenția.

Cele cinci capitole includ: câteva „Amintiri dintr-un fel de copilărie“ (titlul primului capitol, în care se află o scurtă incursiune genealogică); povestea tragică a fratelui autorului, filozoful Mircea Solomon, mort la 23 de ani; perioada școlarității liceale, cu reușite portrete de profesori și colegi; evocarea mediului pitoresc în care și-a petrecut unele vacanțe la Bușteni; perioada războiului, înviată cu iscusință pe baza unor extrase din presă, dar și a câtorva povestiri, dintre care unele comice, altele tragice, altele tragicomice; în sfârșit, o sugestivă prezentare a atmosferei care domnea la Colegiul pentru studenți evrei (1941–1944) condus de prof. Onescu, din

nou cu portrete sugestive ale unor colegi, dar în special ale profesorilor, dintre care excelează cel al lui Mihail Sebastian.

Acestor cinci capitole le-am adăugat o anexă intitulată „Palestina 1944–1946”, cuprinzând file dintr-un dosar astfel numit de autor, găsit și acesta în biroul său. Este cert că dosarul ar fi trebuit să-i servească la redactarea capitolului al șaselea al memoriilor, cel despre aventura sa palestiniană (1944–1946), prelungită cu o corespondență care merge până în 1947. Am descris împrejurările în care s-a petrecut acel episod, precum și conținutul dosarului în „Nota introductivă” plasată la începutul anexei.

Ediția de față reia în bună parte primul dintre cele patru volume intitulate „Am să povestesc cândva aceste zile...”. Pagini de jurnal, memorii, însemnări, apărute succesiv la editura Vinea din București în anii 2006–2012. Textul prezentului volum respectă ortografia în vigoare și normele editurii; am dat în subsolul paginii traduceri pentru toate expresiile și fragmentele date de autor în engleză sau franceză; în schimb, am eliminat notele de subsol anterioare conținând precizări privind manuscrisul, pe care le-am considerat inutile la această a doua ediție.

La fel ca la prima ediție, sper că (re)publicarea acestor memorii, care păstrează amprenta umorului și a sensibilității reținute, dar expresive, a autorului, va isca un interes sporit în rândurile publicului și ale criticii pentru poetul, traducătorul și eseistul Petre Solomon. Căci, fără îndoială, plachetele sale de poezii – dintre care trebuie amintite Umbra necesară (1971), Timpul neprobabil (1985), Hotarul de hârtie (1988) –, sau eseurile de critică literară (despre Mark Twain, Henry James, Paul Celan, Arthur Rimbaud ș.a.), sau traducerile sale de o înaltă calitate (din Byron, Shakespeare, Rimbaud, Melville etc.) îi vor atribui în cele din urmă un loc deosebit în istoria literaturii române din ultimele decenii.

Yvonne Hasan

I

AMINTIRI DINTR-UN FEL
DE COPILĂRIE

Talk not of the bitterness of middle-age and after-life; a boy can feel all that, and much more, when upon his young soul the mildew has fallen; and the fruit, which with others is only blasted after ripeness, with him is nipped in the first blossom and bud. And never again can such blights be made good; they strike in too deep, and leave such a scar that the air of Paradise might not erase it. And it is a hard and cruel thing thus in early youth to taste beforehand the pangs which should be reserved for the stout time of manhood, when the gristle has become bone, and we stand up and fight out our lives, as a thing tried before and foreseen; for then we are veterans used to sieges and battles, and not green recruits, recoiling at the first shock of the encounter.¹

H. Melville, *Redburn*

I. „Să nu-mi vorbească nimeni de amărăciunile vârstei mature și ale bătrâneții; un băiat le poate simți pe deplin, ba chiar și mai avan, când neghina s-a abătut peste sufletul său tânăr; iar rodul, care la alții se strică după ce a dat în pârg, la el se usucă încă în mugur. Asemenea vătămări nu pot fi niciodată vindecate, ele lovesc prea adânc și lasă urme pe care nici măcar văzduhul paradisului nu le poate șterge. E greu, e cumplit să simți încă în prima tinerețe gustul unor chinuri care s-ar cuveni să fie hărăzite vârstei solide a maturității, când cartilagiile au devenit oase și când omul poate înfrunta viața, ca pe un lucru experimentat mai înainte și pre-văzut; da, atunci suntem veterani deprinși cu asediile și bătăliile, nu niște recruți cu caș la gură, care se dau înapoi la cea dintâi ciocnire.“ (*N. a.*)

De când mă știu, sunt un om dezordonat. Dar, cam tot de atunci, încerc să compensez această aplecare spre haos printr-o strădanie de a-i ține piept cu ajutorul... hârtiei. În toate etapele existenței mele, am adunat documente și mărturii, punându-le deoparte cu gândul să le clasez cândva – să le organizez în vederea unei transfigurări artistice. Căci una din ideile ce mi-au stăpânit de timpuriu imaginația a fost aceea de a scrie un roman – romanul generației mele. Nu l-am scris încă, și nu-l voi scrie vreodată. Dar materialul adunat în decurs de aproape patru decenii își cere drepturile – dreptul la o existență cât de cât civilizată, după mizeria în care a trăit atâta amar de vreme. Mă apucă amețeala și mă cuprinde un fel de lehamite ori de câte ori pătrund în haosul pe care am reușit să-l clădesc din hârtie, în imediata mea apropiere. Dosare dolofane, pline de mărunțișurile cărora le-am acordat importanță în diverse momente ale vieții, se învecinează cu maldăre de ziare vechi, pline și ele de nisipul mărunț al unor evenimente cândva epocale. Cum să alegi din noianul acesta de hârtie înnegrită lucrurile care pot rezista timpului (de aci înainte, căci până acum nu au făcut decât să supraviețuiască, datorită hazardului)? Ce formă să dai vraștei adunate în urma ta? – La aceste întrebări, și la multe altele, am căutat să răspund transcriind și comentând paginile și rândurile care mi s-au părut demne de a fi salvate din pletorica mea „arhivă personală“. Ambiția mea a fost de a regăsi „timpul pierdut“, atât în dimensiunile interioare,

glorificate de Proust (în sensul: aduse la o stare de glorie, adică de strălucire), cât și în dimensiunile lui exterioare, disprețuite de același Proust, dar exaltate bunăoară de un Malraux. Mă grăbesc să adaug că ambiția aceasta a mea e mult mai modestă decât ar lăsa să se înțeleagă citarea celor doi romancierii francezi. Ceea ce mă preocupă, de fapt, este nu de a „face literatură“, ci de a pune ordine în niște hârtii, adunate, desigur, cu intenția de a servi, odată și odată, unui astfel de scop. În toate aceste hârtii se ascunde un personaj care-mi poartă numele, dar care mă intrigă în multe privințe. Nu voi încerca să fiu clement sau complexent cu el. *Je est un autre*, spunea Rimbaud, și, dându-i perfectă dreptate, pun sub semnul acestui adevăr paginile care urmează.

Dețin de la tata câteva informații în legătură cu căsătoria lui cu Zoe Grill, mama mea – căsătorie oficiată în ziua de 20 mai 1909, la București. Tata, Elias Solomon, avea pe atunci 25 de ani, iar mama doar 20. Așa cum se obișnuia în „familiile bune“ de altădată, căsătoriile se contractau prin intermediari – prima preocupare fiind zestrea. Tata, fiu de negustor bogat (magazinul Fortuna din București), a fost propus candidat la mâna uneia dintre ficele domnului Bernhardt Grill, director la Societatea Generală de Asigurări. S-a organizat „vederea“ – nu știu unde anume, poate în somptuoasa locuință de pe strada Antim n° 41 a familiei Grill. Îndată după aceea, tata a fost chemat de viitorul său socru în biroul acestuia. Închizând ușa, Bernhardt Grill – care pare să fi fost un om rece și aspru – l-a îmbrățișat deodată pe tânărul pretendent, spunându-i ceva cam în genul acesta:

— Mă bucur că vei intra în familia noastră.

Luat oarecum prin surprindere, tânărul a bâiguit ceva în legătură cu zestrea – părinții îl sfătuiseră să ceară 50 000 de lei. Viitorul socru i-a oferit 40 000, dar până la urmă a consimțit să-i dea suma cerută (în actul de căsătorie e menționată suma de 60 000 de lei).

Bernhardt Grill, bunicul meu dinspre mamă, era – pe cât deduc din relatările târzii ale maică-mii – un personaj destul de pitoresc. Născut la Suceava, a fost profesor de liceu acolo înainte de a se însura, foarte tânăr, cu o nepoată de-a lui, Berta – fiica unui frate pe nume Angel sau Anghel. Aceasta avea numai treisprezece ani când s-a măritat, iar pentru căsătorie a trebuit să se obțină o „dispensă regală“, mai ales că mirele era rudă cu mireasa de treisprezece ani. Bernhardt Grill era un băiat frumos și „mare crai“, cum spunea mama. Îi plăceau, de asemenea, caii de rasă – poate că avea și grajduri; fiind în bune relații cu Mitică și Costică Sturza, care aveau moșii în Bucovina, putea lesne să-și procure cai. Ajuns în Capitală, pasiunea lui pentru cai a dat naștere unui obicei ciudat: se ducea la sinagogă cu o trăsură trasă de cai de curse. Înainte de a se duce la serviciu, la societatea de asigurări „Generală“, „descăleca“ astfel la sinagoga de pe strada Antim – căci era și foarte bigot.

Și totuși, în actul de naștere al mamei se menționează că Grill era „liber-cugetător“ – poate la acea dată (31 decembrie 1888) să nu fi fost încă bigot. Există anumite discrepanțe între datele pe care le dețin de la maică-mea și cele din actele de stare civilă. Potrivit celor spuse de mama, Berta Grill a murit la vârsta de 57 de ani – a murit subit, de inimă. Din actul de naștere al mamei reiese că Berta Grill avea 20 de ani la sfârșitul anului 1889; înseamnă că a murit în anul 1925 – la numai doi ani după venirea mea pe lume, deși mama își amintea că a murit în 1919. E drept că memoria începuse să-i joace feste când m-am apucat eu s-o „descos“. În orice caz, eu nu-mi amintesc nici de bunica, nici de bunicul meu dinspre mamă, iar de bunicii mei dinspre tată cu atât mai puțin.

La numai unsprezece luni după moartea soției sale, Bernhardt Grill s-a recăsătorit cu „o fată din Botoșani“; era prin 1926, când Grill avea deci 68 de ani. S-a stabilit la Cernăuți, unde a și murit, nu mult după aceea. Bernhardt și Berta Grill au avut șapte copii: o fetiță a murit la vârsta de un an, dar alte trei fete au ajuns

să trăiască până la vârste destul de venerabile, mama mai ales (a murit în vârstă de peste optzeci de ani, în 1970). Dintre cei trei băieți, l-am apucat doar pe Victor Grill, fratele mai mic al mamei, care a murit în vara lui 1974. Un alt frate, Leon Grill, doctor în boli venerice (avea o policlinică proprie) și mare orator socialist, s-a sinucis la vârsta de 34 de ani, prin otrăvire: nevasta, născută Rozenbaum – fiica săracă a unui mic fabricant de corsete – îl înșela... Un alt frate al mamei, Saul, a plecat la vârsta de 17 ani în America, unde a făcut, pare-se, avere; o dată a venit cu multe și frumoase cadouri în Europa, la Karlsbad, unde mama, încă domnișoară pe atunci, își petrecea vacanța împreună cu părinții ei. Acest frate din America a fost de două ori însurat și a avut copii. Dar, fiind aventurier din fire, și-a părăsit familiile și – prin 1920, spunea mama, dar memoria ei greșea, cred, cu câțiva ani – a dispărut pur și simplu, fără nici o urmă. Ultima oară fusese văzut undeva în statul Pennsylvania. Iată încă unul din misterele pe care ar trebui să le dezleg în legătură cu familia mea, dar n-am cum...

Victor Grill a fost, cred, cel mai serios dintre copiii lui Bernhardt și ai Bertei Grill. După studii temeinice făcute în Belgia, la Anvers, s-a reîntors în țară și s-a ocupat de asigurări, lucrând întâi la „Generală“ și apoi la „Adriatică“. Mi-l amintesc vag din perioada războiului – mama mă trimitea din când în când la el, cu bilețele prin care-i cerea bani, căci noi sărăcisem, în timp ce Victor propășea: devenise director la Adriatică. Victor nu prea era darnic și mă primea – când mă primea – cu destulă răceală în elegantul său birou directorial, situat la etajul întâi sau doi al clădirii de peste drum de Tribunal. Așa se face că nu i-am păstrat o amintire plăcută. De altfel, nici nu ne frecventam, între familia lui și a noastră exista o barieră socială greu de trecut; pe cele două fiice ale lui „nenea Victor“ aveam să le cunosc abia după 23 august 1944, și nici atunci nu ne-am putut apropia. M-am apropiat ceva mai mult de însuși „nenea Victor“ în anii din urmă, când, mama îmbolnăvindându-se grav, de scleroză,

fratele ei mai mic, decăzut între timp și ajuns la vârsta înțelepciunii, a simțit nevoia să redescopere „rudele sărace“. Ne-a făcut și o vizită acasă; iar după moartea mamei m-a chemat odată ca să merg cu el la cimitir. A murit el însuși, bolnav și amărât, dar demn, la câteva zile după ce i-am făcut o vizită împreună cu Jenică Comșa, vecinul lui de bloc. Părea destul de lucid, dar arăta îngrozitor, cu o barbă albă și țepoasă, lăsată de câteva săptămâni, în semn de protest că-l părăseau puterile. A murit peste noapte, fără să se chinuie, și a fost incinerat apoi la crematoriul Cenușa.

Dintre surorile mamei o țin minte pe Sophie, care a murit în ultima zi a anului 1953, după o existență chinuită. De câțiva ani trăia despărțită de soțul ei, doctorul Stroe, cu care se măritase fără voia ei, la vârsta de nouăsprezece ani. Doctorul Stroe, pe numele lui adevărat Moise Leib Ștrul, era pe vremea aceea un student sărac, proaspăt descins din Bacăul natal. Fiind coleg la Facultatea de Medicină din București cu Leon Grill, o cunoscuse pe Sophie în casa de pe Antim. Grație bătrânului Grill, și-a putut continua studiile de medicină la München, unde a plecat împreună cu Sophie, iar la întoarcere s-a mutat cu ea în casa de pe Antim, primită ca zestre. Au avut trei copii – trei băieți: Gelu, Tedy și Berty –, care au crescut într-o atmosferă din ce în ce mai apăsătoare.

Iată o scrisoare din 2 iulie 1938, trimisă de doctorul Stroe sărmanei sale soții, care, după nu știu ce „poznă“, plecase la Bușteni de unde-i cerea bani:

„Sophie, mă miră că mai ai curajul să mi te adresezi direct după cele făcute. Totuși îți răspund și să te gândești bine la cele ce-ți voi spune. Niciodată n-ai știut ce vrei și nici ce faci, și nu te-ai dezmințit nici de data asta. Știi prea bine că trebuie să fac în casă reparațiunile imperioase, nu pentru că vreau, dar sunt necesare. Pentru asta fac eforturi și sacrificii peste putință. Și acum găsești cu cale să stai la Bușteni cu 7 200 lei lunar numai pensiunea, fără să te întrebi de unde și cum? Îți voi

trimite pe luni prin poștă probabil costul pe o jumătate de lună. Pe urmă aranjează-te să stai unde crezi, la Anitz, cu care văd că te înțelege de minune; bineînțeles nu de pomană, îi voi plăti. Sunt foarte zelos de liniștea casei și nu pot răbda scandalurile de acum încolo și să fii de râsul tuturor și fără servitoare. Am acum f. bune și țin să le păstrez. De aceea nu vei trebui să vii la mine. Înțelege, asta nu-i o glumă și nici un capriciu. Este hotărârea mea fermă. Prefer copiii și casa în locul certurilor de grajd. Ai plecat contra voinței mele, dar nu te vei întoarce cu voia mea. Sunt sătul și am și eu dreptul la liniște în amurgul vieții mele.

De altfel voi căuta să aranjez lucrurile în așa fel ca să nu suferi de nimic, și asta va fi în interesul și spre binele tău și al tuturor celorlalți – adică al copiilor și al meu.

Să nu-mi mai scrii nimic, deoarece nu voi răspunde, și pune-te în acord cu cele hotărâte, pentru binele tău. Asta este tot ce am avut de spus. Stroe.“

Sophie a revenit în casa de pe strada Antim, dar situația ei s-a înrăutățit și mai mult. Disprețuită de propriii ei copii și detestată de soțul ei – care trăia în văzul lumii cu o femeie măritată, doamna Marcel –, biata Sophie s-a instalat definitiv într-o demență fără ieșire. Boala i s-a agravat în ajunul războiului, când Tedy, fiul ei favorit, a plecat – cu o barcă – în Palestina, unde l-a urmat și Berty (dacă nu cumva au plecat chiar împreună). Peste câțiva ani – îndată după terminarea războiului, mi se pare – avea să plece și Gelu, cel mai serios dintre feciorii lui Stroe, medic și el – avea să plece în Ecuador, unde mai trăiește, cred, și astăzi.

Doctorul Stroe făcea impresia unui om foarte blajin, de o placiditate desăvârșită. Totdeauna pus la punct, deși fără eleganță, avea – cu bărbuța lui ascuțită și cu ochelarii lui strălucitori – aspectul caracteristic al „medicului de casă“, aspect întărit de vocea lui șoptită, confidențială, pe care o bănuiai, pe nedrept, purtătoare de adânci adevăruri; de fapt, băguia. Ca medic – „specializat în medicină internă și boli de nutriție“, cum scria

pe antetul misivei de mai sus – nu cred că depășea mediocritatea, dar reușea totdeauna, prin aspectul lui sobru, să aibă clientelă. În relațiile cu Sophie era de o cruzime rafinată – fără risipă de cuvinte injurioase, mai mult printr-un joc al privirilor lui înghețate.

Nebunia mătușii mele s-a menținut în limitele unei „scrânteli“ obișnuite câtă vreme s-a putut desfășura pe fundalul unei vieți totuși tihnite, burgheze. Dar după terminarea războiului, când doctorul Stroe – pentru a-și simplifica viața la maximum – a divorțat de Sophie, aceasta s-a pomenit într-o situație deznădăduită. Deși doctorul a vândut casa de pe strada Antim primită ca zestre, nu i-a dat fostei sale soții nimic din banii căpătați; iar pensia alimentară pe care statul îl obliga să i-o plătească era de-a dreptul ridicolă – vreo treizeci de lei pe săptămână, se pare. În aceste condiții, Sophie a decăzut din ce în ce mai mult. La un moment dat, a fost internată la Spitalul Central de Boale Mintale – mama a păstrat un „buletin de eșire“ datat 20 septembrie 1948, pe care scrie că Sofia Stroe, în vârstă de 60 de ani, a fost internată timp de aproape o lună pentru „paranoia de involuție“. În ultimii ani ai vieții, umbla pe străzi ca năucă, se scula cu noaptea-n cap și „predica“ trecătorilor un fel de filozofie mistică rudimentară. Una din formele maniei ei religioase era să se așeze în fața tramvaiului și să-l oprească. Vorbea în sentințe, luându-și o mutră inspirată și scâlâmbăindu-se grotesc, pentru a demonstra că e în permanentă comuniune cu Dumnezeu, care-i comunica tot felul de vești. În fond era mereu obsedată de gândul căminului pierdut; în ultima vreme una din sentințele ei preferate era: „La casa ta, cu soțul tău...“ În general, avea un fel particular de a se exprima – frazele îi erau presărate cu franțuzisme, ca *mon cher* etc., iar dacă o contraziceai îți spunea deodată: *Mais c'est le bon Dieu qui me l'a dit...*¹

1. „Dar mi-a spus-o bunul Dumnezeu...“ (N. ed.)

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
I. Amintiri dintr-un fel de copilărie	7
II. Moartea fratelui meu	35
III. În căutarea adolescenței	83
IV. Sub zodia cutremurelor	117
V. Ura și cultura	169
Anexă: Palestina, 1944-1946	211